

Motion till riksdagen 2016/17:1307

av **Jan Lindholm (MP)**

Om tredje stycket i 4 kap. 6 § miljöbalken

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fördelen med att stryka tredje stycket i 4 kap. 6 § miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.

Tidigare behandling

Detta yrkande har civilutskottet och riksdagen i princip redan ställt sig bakom. Motionsyrkandet avslogs i juni 2012 med motivering att regeringen då kompletterat ett utredningsuppdrag för att lösa frågan. I utskottets argumentation framgår tydligt att regeringen förväntas återkomma med förslag som tillfredsställer motionen.

Bakgrund

Skyddet för de i miljöbalkens 4 kap. 6 § uppräknade älvar och älvsträckor är mycket starkt. Riksdagen har ett flertal gånger exempelvis uttryckt att produktionsmålet för vattenkraften är uppnått. Ett flertal mål där exploatörer med hänvisning till skyddets undantag i tredje stycket försökt få till stånd mindre utbyggnader har avvisats. Enligt Kammarkollegiet kan undantagsformuleringen idag betraktas som obsolet. Deras uppfattning är att tredje stycket kan strykas ur paragrafen.

Om det tredje styckets skadliga inverkan

Miljöbalkens fjärde kapitel om ”särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten för vissa områden i landet” innehåller bestämmelser om skydd för vissa utpekade värden samt utpekade områden. I den sjätte paragrafen fastslås: ”Vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål får inte utföras i

nationalälvarna Torneälven, Kalixälven, Piteälven och Vindelälven med tillhörande vattenområden, källflöden och biflöden samt i följande vattenområden med tillhörande käll- och biflöden.”

De i första stycket uppräknade älvarna och biflödena är följande:

- I Dalälven: Västerdalälven uppströms Hummelforsen och Österdalälven uppströms Trängslet
- I Ljusnan: Voxnan uppströms Vallhaga
- I Ljungan: Ljungan uppströms Storsjön samt Gimån uppströms Holmsjön
- I Indalsälven: Åreälven, Ammerån, Storån-Dammån samt Hårkan
- I Ångermanälven: Lejarälven, Storån uppströms Klumpvattnet, Långselån-Rörströmsälven, Saxån, Ransarån uppströms Ransarn samt Vojmån uppströms Vojmsjön
- I Vapstälven: Moälven, Lögdeälven och Öreälven
- I Umeälven: Tärnaån, Girjesån och Juktån uppströms Fjosoken och Sävarån
- I Skellefteälven: källflödena uppströms Sädvajaure respektive Riebnes samt Malån, Byskeälven och Åbyälven
- I Luleälven: Stora Luleälven uppströms Akkajaure, Lilla Luleälven uppströms Skalka och Tjaktjajaure samt Pärälven
- I Råneälven: Emån, Bräkneån, Mörrumsån och Fylleån
- I Enningdalsälven: Enningdalsälven uppströms riksgränsen till Norge

Stycke två i samma paragraf klargör: ”Vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål får inte heller utföras i följande älvsträckor:”

Därefter följer på samma sätt som i stycke ett en uppräkningslista på de älvar och älvsträckor som omfattas av regeln:

- I Klarälven: sträckan mellan Höljes och Edebäck
- I Dalälven: Västerdalälven nedströms Skiffsforsen samt Dalälven nedströms Näs bruk
- I Ljusnan: sträckan mellan Hede och Svegsjön samt sträckan mellan Laforsen och Arbråsjöarna
- I Ljungan: sträckan mellan Havern och Holmsjön samt sträckan nedströms Viforsen
- I Indalsälven: Lången nedströms Landösjön
- I Ångermanälven: Faxälven mellan Edsele och Helgumsjön
- I Umeälven: Tärnaforsen mellan Stor-Laisan och Gäuta

Miljöbalken är med andra ord mycket tydlig med att det inte får företas någon reglering, någon överföring av vatten och inte något byggande av vattenkraftverk i de utpekade älvsträckor som räknas upp i paragrafens första två stycken. I praktiken gör dock kraftbolagen ständiga försök att exploatera i just dessa vatten. Sedan el-certifikaten infördes tycks bolagen ha outtömliga ekonomiska resurser att driva även fullständigt hopplösa processer.

Att man kringgår lagens tydliga intension att skydda och bevara fritt strömmande vatten och de ekosystem de uppräknade älvsträckorna representerar beror på paragrafens tredje och sista stycke som lyder som följer: ”Första och andra stycket gäller inte vattenverksamhet som förorsakar endast obetydlig miljöpåverkan.”

Denna till synes harmlösa formulering innebär att kraftbolagen med påståendet att en ny exploatering endast innebär en obetydlig påverkan kan starta processer i alla dessa

älvsträckor där de ser en möjlighet att göra stora vinster. Vid dessa processer hävdar vattenkraftsbolagen ibland lagar som är över hundra år gamla och lägger fram dokument som kan vara många hundra år gamla. På alla sätt försöker man hävda att den moderna lagstiftningen inte gäller dem. Det är orimligt att våra domstolar skall ägna så mycket tid åt dessa processer och därför bör det tredje stycket snarast utgå ur 6 § i miljöbalkens 4 kap. Detta har en enig riksdag redan indirekt uttryckt som sin uppfattning genom beslut 2012 där motionen avslogs med motiveringen att en snabbutredning tillsats för att lösa frågan.

Moderna miljökrav måste gälla alla

I Dalälven bryter kraftbolagen mot vår moderna lagstiftning och länsstyrelsen klarar inte av att ta upp kampen om den miljö riksdagen beslutat att värna. I Jämtland sker samma sak. På många håll i landet tar kraftbolagen för sig utan hänsyn till gällande lag. Samhället har inte resurser nog att bemöta deras framfart och skadorna är redan skedda när väl domstolarna har hunnit fram. Så kan vi inte ha det.

De övergångsbestämmelser och gamla undantag som hävdas i domstolarna kostar samhället stora summor att behandla och i stort sett är det frågor som inte borde behöva tas till rättslig prövning. EU håller ögonen på Sverige och anser att vi skall följa de lagar som gäller i vårt land. Undantagen är obegripliga när man ser hur de praktiseras.

Eventuellt missförstånd

De kontakter jag haft sedan 2012 gör att jag befarar ett beklagligt missförstånd. En utmönstring av tredje stycket, det vill säga undantagsformuleringen i skyddet enligt MB 4 kap. 6 § påverkar inte på något sätt frågor kring redan befintliga kraftstationer. Det finns därför inga sakliga motiv för att blanda ihop denna fråga med genomförandet av EU:s vattendirektiv. En strykning av undantaget har inte heller någon koppling till eventuella önskemål av nyetablering av vattenkraft i andra vattendrag än de MB 4 kap. 6 § uppräknade. Tyvärr har alla argument som departementet använt för att motsätta sig en strykning av undantaget handlat om frågor utanför undantagets verkan. Det menar jag visar på ett beklagligt missförstånd i sakfrågan.

Motivering

På grund av undantagsformuleringen i tredje stycket drabbas rättsväsendet av ett stort antal processer som bara kan sluta med avslag. Det kostar samhället stora resurser och låser kompetenser som skulle behövas för viktigare uppgifter. Detta är den mycket konkreta bild Kammarkollegiet ger och som är den ursprungliga bakgrunden till att ärendet startades i form av en motion 2011.

Utredaren lämnade sitt förslag i början av 2013. Utredningen har remissbehandlats och de flesta berörda har yttrat sig. Alla inklusive utredaren är överens om att den nuvarande ordningen utgör ett problem utom de två yttranden som kommer från advokater som företräder kraftindustrin.

Hur problemet skall lösas har man dock något olika uppfattningar om. Flera tunga remissinstanser anser dock att det ursprungliga förslaget att ta bort tredje stycket är det enklaste och tydligaste sättet att hantera problemet.

Samtliga remissvar fanns tillgängliga i slutet av maj 2013 och riksdagen väntar sedan dess på regeringens lagrådsremiss. Alliansregeringens nu avgångne miljöminister uttryckte i en interpellationsdebatt viss tillförsikt inför framttagandet av en proposition men tyvärr kom aldrig någon sådan. Att riksdagsmajoriteten efter valet 2014 är något förändrad och att vi fått en ny regering borde inte innebära något problem för denna fråga eftersom det var ett enigt utskott och en enig riksdag som tvingade den dåvarande regeringen att ge ett tilläggsuppdrag kring denna fråga för att göra en rimlig skrivning i betänkandet möjlig.

Att vi bytt regering borde inte på något sätt påverka bedömningen av vikten av att avlasta Kammarkollegiet onödigt arbete på grund av en obsolet lagstiftning. Riksdagen bör därför än en gång ge regeringen till känna att man förväntar sig en snabb hantering och ett förslag som löser det problem riksdagen redan 2012 beställde en lösning på.

Jan Lindholm (MP)